SEJARAH TINGKATAN 1 · BAB 08

Tamadun Islam dan Sumbangannya

Subjektif berstruktur & esei

10 soalan berstruktur · 5 esei · 100 markah latihan

Nama: _____

Kelas: _____ Tarikh: _____

Markah semakan kendiri: _____ / 100

Cuba dahulu. Semak kemudian.

Jawab semua soalan dengan kata-kata sendiri. Soalan bertanda Mudah disediakan untuk membina keyakinan sebelum mencuba Sederhana dan Cabaran. Gunakan kertas tambahan jika perlu.

Subjektif: bahagian (a) 2 markah dan bahagian (b) 4 markah. Esei: 8 markah setiap satu. Agihan ini untuk latihan, bukan format peperiksaan rasmi KPM.

Cara membina jawapan

Nyatakan: beri fakta yang diminta. Jelaskan atau huraikan: beri fakta serta penerangan yang berkaitan. Bandingkan: nyatakan persamaan atau perbezaan mengikut aspek yang diminta.

F = fakta atau isi. H = huraian yang menyokong fakta bernombor sama. Jangan beri dua markah untuk idea yang diulang. Gunakan contoh jawapan sebagai panduan, bukan untuk dihafal bulat-bulat.

Rujukan: buku teks KPM/DBP Sejarah Tingkatan 1, 2016, hlm. 158–189; DSKP KSSM KPM 2016. Untuk murid Tingkatan 1 sesi 2026.

Soalan dan panduan jawapan asli. Bukan soalan rasmi, skema rasmi atau ramalan peperiksaan. Semakan guru bebas belum dibuat.

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B8S01 · Masyarakat Arab sebelum kedatangan Islam terdiri daripada kelompok Hadhari dan Badwi.

B8S01 · Mudah · Buku teks hlm. 161–162 · SP 4.3.1

(a) Namakan ketua kabilah dan nyatakan satu sifat yang diperlukan untuk memegang jawatan itu. [2 markah]

(b) Jelaskan perbezaan cara hidup Hadhari dengan Badwi berdasarkan tempat tinggal dan kegiatan mereka. [4 markah]

B8S02 · Masyarakat Arab Jahiliah mempunyai pelbagai kepercayaan serta adat kehidupan.

B8S02 · Mudah · Buku teks hlm. 163–164 · SP 4.3.1

(a) Namakan kepercayaan menyembah berhala dan kepercayaan menyembah api yang disebut dalam buku teks. [2 markah]

(b) Jelaskan dua sikap positif masyarakat Arab Jahiliah berkaitan tetamu dan pengembara yang memerlukan bantuan. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B8S03 · Penerimaan wahyu pertama diikuti usaha menyampaikan ajaran Islam.

B8S03 · Mudah · Buku teks hlm. 165–166 · SP 4.3.2

(a) Namakan tempat Nabi Muhammad SAW menerima wahyu pertama dan surah wahyu tersebut. [2 markah]

(b) Jelaskan dua peringkat dakwah Nabi Muhammad SAW dengan satu contoh bagi setiap peringkat. [4 markah]

B8S04 · Penyebaran Islam diteruskan selepas kewafatan Nabi Muhammad SAW oleh Khulafa al-Rasyidin dan kerajaan Islam berikutnya.

B8S04 · Mudah · Buku teks hlm. 167–168 · SP 4.3.2

(a) Namakan dua khalifah dalam pemerintahan Khulafa al-Rasyidin. [2 markah]

(b) Jelaskan satu perkembangan pada zaman Bani Umaiyah dan satu perkembangan pada zaman Bani Abbasiyah. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B8S05 · Penyebaran Islam dipengaruhi oleh prinsip ajarannya serta hubungan dengan masyarakat lain.

B8S05 · Sederhana · Buku teks hlm. 169–169 · SP 4.3.2

(a) Nyatakan dua prinsip yang membantu penerimaan Islam selain kesyumulan. [2 markah]

(b) Jelaskan bagaimana hubungan diplomatik dan perdagangan membantu penyebaran Islam. [4 markah]

B8S06 · Kepimpinan Nabi Muhammad SAW merangkumi pentadbiran masyarakat dan pembangunan ekonomi Madinah.

B8S06 · Sederhana · Buku teks hlm. 170–171 · SP 4.3.3

(a) Namakan perlembagaan yang dirangka di Madinah dan dua kaum Islam yang dipersaudarakan sebagai satu pasangan jawapan. [2 markah]

(b) Jelaskan dua usaha pembangunan ekonomi baginda dalam pengurusan tanah dan pembinaan pasar. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B8S07 · Sumbangan politik Tamadun Islam merangkumi ummah, keadilan dan syura.

B8S07 · Sederhana · Buku teks hlm. 174–175 · SP 4.3.4

(a) Apakah maksud ummah dan syura dalam konteks bab ini? [2 markah]

(b) Jelaskan bagaimana keadilan dan konsep ummah menyumbang kepada kehidupan bernegara. [4 markah]

B8S08 · Tamadun Islam membangunkan institusi kewangan dan amalan ekonomi yang menjaga kebajikan masyarakat.

B8S08 · Sederhana · Buku teks hlm. 176–177 · SP 4.3.4

(a) Namakan institusi yang berfungsi seperti perbendaharaan negara dan nyatakan satu sumber hartanya. [2 markah]

(b) Jelaskan dua sumbangan ekonomi melalui pengurusan Baitulmal dan penyediaan kemudahan pengairan. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B8S09 · Kegiatan intelektual berkembang melalui pusat pendidikan dan hasil karya ilmuan.

B8S09 · Cabaran · Buku teks hlm. 179–181 · SP 4.3.5

(a) Namakan dua pusat intelektual di Sepanyol yang menerima pelajar dari Eropah. [2 markah]

(b) Jelaskan sumbangan Ibn Sina dan al-Khawarizmi dengan menghubungkan bidang masing-masing kepada satu karya. [4 markah]

B8S10 · Seni bina Islam menggabungkan fungsi beribadat, keselesaan dan unsur keindahan.

B8S10 · Cabaran · Buku teks hlm. 182–184 · SP 4.3.5

(a) Nyatakan fungsi mihrab dan fungsi mimbar. [2 markah]

(b) Jelaskan hubungan reka bentuk tingkap dan hiasan bangunan dengan keselesaan pengguna dalam seni bina Islam. [4 markah]

Bahagian B · Esei

B8E01 · Huraikan empat aspek kehidupan masyarakat Arab sebelum Islam: Hadhari, Badwi, kepimpinan kabilah dan sikap memuliakan tetamu.

B8E01 · Mudah · Buku teks hlm. 161–164 · SP 4.3.1

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Nyatakan tempat tinggal dan kegiatan Hadhari serta Badwi.
2. Bagi kabilah, kenal pasti gelaran pemimpin dan sifatnya.
3. Akhiri dengan contoh sikap positif terhadap tetamu.

Bahagian B · Esei

B8E02 · Huraikan empat faktor penyebaran Islam: dakwah, hubungan diplomatik, perdagangan dan pembukaan wilayah baharu.

B8E02 · Mudah · Buku teks hlm. 167–169 · SP 4.3.2

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Gunakan empat faktor yang diberi sebagai empat isi.
2. Huraikan cara setiap faktor membantu penyebaran.
3. Sertakan contoh kawasan hanya apabila disokong buku teks.

Bahagian B · Esei

B8E03 · Jelaskan ketokohan Nabi Muhammad SAW melalui empat peranan: pemimpin negara, pemimpin masyarakat, pembangun ekonomi dan pemimpin tentera.

B8E03 · Sederhana · Buku teks hlm. 170–172 · SP 4.3.3

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Beri satu bukti khusus bagi setiap peranan.
2. Bezakan perlembagaan negara daripada usaha mempersaudarakan masyarakat.
3. Bagi ketenteraan, gunakan akhlak atau perundingan yang dinyatakan dalam buku teks.

Bahagian B · Esei

B8E04 · Huraikan perkembangan ilmu dalam Tamadun Islam melalui empat aspek: institusi masjid, pusat intelektual Sepanyol, penterjemahan ilmu Yunani dan karya al-Khawarizmi.

B8E04 · Sederhana · Buku teks hlm. 179–181 · SP 4.3.5

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Nyatakan satu tempat atau contoh bagi setiap aspek yang sesuai.
2. Bezakan tempat pembelajaran daripada kegiatan penterjemahan.
3. Hubungkan karya al-Khawarizmi dengan penyebaran ilmu matematik.

Bahagian B · Esei

B8E05 · Seni bina Islam mempunyai hubungan antara reka bentuk dengan fungsi. Huraikan hubungan itu bagi menara, mihrab, mimbar dan tingkap dalam iklim Nusantara.

B8E05 · Cabaran · Buku teks hlm. 182–184 · SP 4.3.5

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Bina empat pasangan: satu elemen dan satu fungsi atau huraian.
2. Jangan tertukar antara fungsi mihrab dengan mimbar.
3. Hubungkan tingkap dengan iklim, penyejukan dan pengudaraan.

Panduan jawapan & semakan kendiri

Bandingkan jawapan anda dengan isi penting. Setiap kriteria membawa 1 markah. H hanya diberi jika F yang berkaitan dipenuhi. Jumlah bagi setiap bahagian tidak boleh melebihi markah soalan.

Ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop KPM boleh diterima jika menepati soalan. Senarai ini menunjukkan satu laluan jawapan. Dapatkan pertimbangan guru untuk isi alternatif yang munasabah.

Bahagian A · Subjektif

B8S01 · Masyarakat Arab sebelum kedatangan Islam terdiri daripada kelompok Hadhari dan Badwi.

B8S01 · Mudah · Buku teks hlm. 161–162 · SP 4.3.1

(a) Namakan ketua kabilah dan nyatakan satu sifat yang diperlukan untuk memegang jawatan itu. [2 markah]

Panduan: Fikirkan pemimpin yang diterima ahli kabilah dan mampu mempertahankan mereka.

Contoh jawapan: Ketua kabilah ialah syeikh. Beliau perlu berani. Sifat matang, disukai ahli kabilah, pandai berpidato atau sanggup mempertahankan puaknya juga diterima sebagai satu sifat.

F1 Ketua kabilah ialah syeikh. [1 markah]

F2 Mana-mana satu sifat syeikh: berani, matang, disukai ahli kabilah, pandai berpidato atau sanggup mempertahankan puaknya. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan perbezaan cara hidup Hadhari dengan Badwi berdasarkan tempat tinggal dan kegiatan mereka. [4 markah]

Panduan: Berikan satu cara hidup dan satu kegiatan bagi setiap kelompok.

Contoh jawapan: Kaum Hadhari tinggal di kota dengan menjalankan perniagaan dan memiliki ternakan. Kaum Badwi pula hidup secara nomad, berpindah untuk mendapatkan rumput dan air bagi ternakan mereka.

F1 Kaum Hadhari tinggal di kota. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Mereka menjalankan perniagaan dan memiliki binatang ternakan. [1 markah]

F2 Kaum Badwi hidup secara nomad atau berpindah-randah. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Mereka memelihara ternakan dan berpindah untuk mencari rumput serta air. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8S02 · Masyarakat Arab Jahiliah mempunyai pelbagai kepercayaan serta adat kehidupan.

B8S02 · Mudah · Buku teks hlm. 163–164 · SP 4.3.1

(a) Namakan kepercayaan menyembah berhala dan kepercayaan menyembah api yang disebut dalam buku teks. [2 markah]

Panduan: Bezakan Wathani dengan Majusi.

Contoh jawapan: Wathani merujuk penyembahan berhala. Majusi pula merujuk penyembahan api.

F1 Kepercayaan menyembah berhala ialah Wathani. [1 markah]

F2 Kepercayaan menyembah api ialah Majusi. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan dua sikap positif masyarakat Arab Jahiliah berkaitan tetamu dan pengembara yang memerlukan bantuan. [4 markah]

Panduan: Gunakan pengorbanan untuk tetamu dan api di tempat tinggi sebagai contoh.

Contoh jawapan: Mereka memuliakan tetamu sehingga sanggup mengorbankan kepentingan sendiri. Mereka juga membantu pengembara yang sesat dengan memasang api di tempat tinggi sebagai panduan.

F1 Mereka memuliakan tetamu. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Mereka sanggup mengorbankan kepentingan diri untuk melayani tetamu. [1 markah]

F2 Mereka membantu pengembara yang sesat. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Mereka memasang api di tempat tinggi sebagai panduan kepada pengembara tersebut. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8S03 · Penerimaan wahyu pertama diikuti usaha menyampaikan ajaran Islam.

B8S03 · Mudah · Buku teks hlm. 165–166 · SP 4.3.2

(a) Namakan tempat Nabi Muhammad SAW menerima wahyu pertama dan surah wahyu tersebut. [2 markah]

Panduan: Jawapan memerlukan nama gua dan nama surah.

Contoh jawapan: Wahyu pertama diterima di Gua Hira' daripada Surah al-Alaq.

F1 Gua Hira'. [1 markah]

F2 Surah al-Alaq. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan dua peringkat dakwah Nabi Muhammad SAW dengan satu contoh bagi setiap peringkat. [4 markah]

Panduan: Bezakan peringkat rahsia dengan peringkat terang-terangan.

Contoh jawapan: Pada peringkat awal, dakwah dilakukan secara rahsia, termasuk di rumah al-Arqam bin Abi al-Arqam. Seterusnya, baginda berdakwah secara terang-terangan dengan mengadakan pertemuan kaum keluarga di Bukit Safa.

F1 Dakwah dilakukan secara rahsia pada peringkat awal. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Dakwah berlangsung di rumah al-Arqam bin Abi al-Arqam, atau melalui sahabat baginda. [1 markah]

F2 Dakwah kemudian dilakukan secara terang-terangan. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Baginda mengadakan pertemuan dengan kaum keluarga di Bukit Safa. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8S04 · Penyebaran Islam diteruskan selepas kewafatan Nabi Muhammad SAW oleh Khulafa al-Rasyidin dan kerajaan Islam berikutnya.

B8S04 · Mudah · Buku teks hlm. 167–168 · SP 4.3.2

(a) Namakan dua khalifah dalam pemerintahan Khulafa al-Rasyidin. [2 markah]

Panduan: Pilih dua daripada empat khalifah yang dipelajari.

Contoh jawapan: Dua khalifah ialah Abu Bakar al-Siddiq dan Umar bin al-Khattab. Uthman bin Affan serta Ali bin Abi Talib juga diterima sebagai pilihan yang berbeza.

F1 Mana-mana satu khalifah: Abu Bakar al-Siddiq, Umar bin al-Khattab, Uthman bin Affan atau Ali bin Abi Talib. [1 markah]

F2 Satu lagi khalifah yang berbeza daripada senarai yang diterima bagi F1; jangan mengulang nama pertama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan satu perkembangan pada zaman Bani Umaiyah dan satu perkembangan pada zaman Bani Abbasiyah. [4 markah]

Panduan: Kaitkan Umaiyah dengan Sepanyol dan Abbasiyah dengan ilmu pengetahuan.

Contoh jawapan: Pada zaman Bani Umaiyah, Islam tersebar ke Eropah melalui Andalusia atau Sepanyol. Kerajaan Bani Abbasiyah pula mengembangkan ilmu pengetahuan dengan pesat sehingga perkembangan tersebut sampai ke Eropah.

F1 Islam tersebar ke Eropah pada zaman Bani Umaiyah. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Andalusia atau Sepanyol menjadi pintu masuk penyebaran ke benua Eropah. [1 markah]

F2 Bani Abbasiyah meneruskan perkembangan ilmu pengetahuan dengan pesat. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Perkembangan ilmu itu meluas hingga ke Eropah. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8S05 · Penyebaran Islam dipengaruhi oleh prinsip ajarannya serta hubungan dengan masyarakat lain.

B8S05 · Sederhana · Buku teks hlm. 169–169 · SP 4.3.2

(a) Nyatakan dua prinsip yang membantu penerimaan Islam selain kesyumulan. [2 markah]

Panduan: Satu berkaitan toleransi, satu lagi berkaitan keadilan.

Contoh jawapan: Dua prinsip tersebut ialah keterbukaan dan kesaksamaan.

F1 Prinsip keterbukaan. [1 markah]

F2 Prinsip kesaksamaan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan bagaimana hubungan diplomatik dan perdagangan membantu penyebaran Islam. [4 markah]

Panduan: Berikan satu hubungan dan kesannya bagi setiap faktor.

Contoh jawapan: Hubungan diplomatik kerajaan Islam dengan negara Eropah menarik minat masyarakat di sana terhadap perkembangan Islam. Hubungan baik pedagang Arab dengan pedagang Asia dan Afrika pula membantu penerimaan Islam melalui kegiatan perdagangan.

F1 Kerajaan Islam menjalin hubungan diplomatik dengan negara lain. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Hubungan dengan negara Eropah menarik minat masyarakat Eropah terhadap perkembangan Islam. [1 markah]

F2 Pedagang Arab menjalinkan hubungan perdagangan yang baik dengan pedagang luar. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Hubungan dengan pedagang Asia dan Afrika memudahkan penerimaan Islam di kawasan tersebut. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8S06 · Kepimpinan Nabi Muhammad SAW merangkumi pentadbiran masyarakat dan pembangunan ekonomi Madinah.

B8S06 · Sederhana · Buku teks hlm. 170–171 · SP 4.3.3

(a) Namakan perlembagaan yang dirangka di Madinah dan dua kaum Islam yang dipersaudarakan sebagai satu pasangan jawapan. [2 markah]

Panduan: Jawapan kedua memerlukan kedua-dua nama kaum.

Contoh jawapan: Perlembagaan tersebut ialah Piagam Madinah. Dua kaum yang dipersaudarakan ialah Muhajirin dan Ansar.

F1 Piagam Madinah. [1 markah]

F2 Muhajirin dan Ansar. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan dua usaha pembangunan ekonomi baginda dalam pengurusan tanah dan pembinaan pasar. [4 markah]

Panduan: Gunakan tanah terbiar dan Pasar Suq al-Ansar.

Contoh jawapan: Baginda menggalakkan pembangunan semula tanah terbiar dan penebusan tanah yang tergadai. Baginda juga mencadangkan agar Abdul Rahman bin Auf membangunkan tempat berjual beli. Pasar Suq al-Ansar kemudian memajukan ekonomi umat Islam tanpa menyisihkan pesaing Yahudi.

F1 Baginda menggalakkan pembangunan semula tanah terbiar. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Usaha pengurusan tanah turut melibatkan penebusan semula tanah yang tergadai. [1 markah]

F2 Baginda mencadangkan pembangunan tempat berjual beli oleh Abdul Rahman bin Auf. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Pasar Suq al-Ansar membantu ekonomi umat Islam tanpa menyisihkan pesaing Yahudi. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8S07 · Sumbangan politik Tamadun Islam merangkumi ummah, keadilan dan syura.

B8S07 · Sederhana · Buku teks hlm. 174–175 · SP 4.3.4

(a) Apakah maksud ummah dan syura dalam konteks bab ini? [2 markah]

Panduan: Satu ialah konsep masyarakat, satu lagi proses bermesyuarat.

Contoh jawapan: Ummah ialah konsep masyarakat dalam Tamadun Islam. Syura ialah mesyuarat untuk mencapai keputusan atau muafakat.

F1 Ummah ialah konsep masyarakat dalam Tamadun Islam. [1 markah]

F2 Syura ialah mesyuarat untuk mencapai keputusan atau muafakat. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan bagaimana keadilan dan konsep ummah menyumbang kepada kehidupan bernegara. [4 markah]

Panduan: Hubungkan layanan adil dengan kedamaian, serta penyatuan masyarakat dengan tanggungjawab bersama.

Contoh jawapan: Keadilan diberikan kepada penduduk walaupun berlainan agama dan keturunan. Bersama toleransi, amalan itu membawa kedamaian. Konsep ummah pula menyatukan masyarakat supaya setiap anggota bekerjasama memajukan negara.

F1 Pemerintahan memberikan keadilan kepada penduduk berbeza agama dan keturunan. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Keadilan dan toleransi antara kaum membawa kedamaian kepada negara. [1 markah]

F2 Konsep ummah menyatukan masyarakat tanpa mengira agama dan keturunan. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Setiap anggota bekerjasama memajukan negara sebagai tanggungjawab bersama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8S08 · Tamadun Islam membangunkan institusi kewangan dan amalan ekonomi yang menjaga kebajikan masyarakat.

B8S08 · Sederhana · Buku teks hlm. 176–177 · SP 4.3.4

(a) Namakan institusi yang berfungsi seperti perbendaharaan negara dan nyatakan satu sumber hartanya. [2 markah]

Panduan: Fikirkan Baitulmal serta zakat, wakaf atau sumber yang disebut dalam buku teks.

Contoh jawapan: Institusi tersebut ialah Baitulmal. Salah satu sumber hartanya ialah zakat masyarakat. Wakaf, sedekah atau sumber lain yang dinyatakan dalam buku teks juga boleh diterima.

F1 Baitulmal. [1 markah]

F2 Mana-mana satu sumber Baitulmal yang dinyatakan dalam buku teks, seperti zakat, wakaf atau sedekah. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan dua sumbangan ekonomi melalui pengurusan Baitulmal dan penyediaan kemudahan pengairan. [4 markah]

Panduan: Bezakan pengurusan kewangan dengan usaha meningkatkan pertanian.

Contoh jawapan: Baitulmal mengurus kewangan bagi pembangunan negara. Selain itu, sistem saliran dan pengairan diperluas serta diperbaik untuk meningkatkan hasil pertanian, seperti sistem Naurah di Syria.

F1 Baitulmal mengurus kewangan negara. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Kewangan itu digunakan untuk pembangunan negara. [1 markah]

F2 Sistem saliran dan pengairan diperluas atau diperbaik. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Kemudahan itu meningkatkan hasil pertanian, seperti sistem pengairan Naurah di Syria. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8S09 · Kegiatan intelektual berkembang melalui pusat pendidikan dan hasil karya ilmuan.

B8S09 · Cabaran · Buku teks hlm. 179–181 · SP 4.3.5

(a) Namakan dua pusat intelektual di Sepanyol yang menerima pelajar dari Eropah. [2 markah]

Panduan: Kedua-duanya ialah nama kota.

Contoh jawapan: Pusat intelektual tersebut ialah Cordoba dan Toledo.

F1 Cordoba. [1 markah]

F2 Toledo. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan sumbangan Ibn Sina dan al-Khawarizmi dengan menghubungkan bidang masing-masing kepada satu karya. [4 markah]

Panduan: Tulis bidang, nama karya dan kaitannya bagi setiap tokoh.

Contoh jawapan: Ibn Sina menyumbang dalam perubatan melalui al-Qanun fi al-Tib. Al-Khawarizmi pula mengasaskan ilmu algebra dan menghasilkan Hisab al-Jabr wa al-Muqabalah, yang diterjemahkan serta digunakan sebagai teks asas di universiti Barat.

F1 Ibn Sina merupakan tokoh perubatan. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Karya perubatannya ialah al-Qanun fi al-Tib. [1 markah]

F2 Al-Khawarizmi merupakan tokoh matematik dan pengasas ilmu algebra. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Kitab Hisab al-Jabr wa al-Muqabalah menjadi karya pentingnya yang diterjemahkan dan digunakan sebagai teks asas di universiti Barat. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8S10 · Seni bina Islam menggabungkan fungsi beribadat, keselesaan dan unsur keindahan.

B8S10 · Cabaran · Buku teks hlm. 182–184 · SP 4.3.5

(a) Nyatakan fungsi mihrab dan fungsi mimbar. [2 markah]

Panduan: Bezakan penanda arah dengan tempat penyampaian khutbah.

Contoh jawapan: Mihrab menandakan arah kiblat. Mimbar digunakan oleh imam untuk membaca khutbah atau menyampaikan syarahan.

F1 Mihrab menandakan arah kiblat. [1 markah]

F2 Mimbar digunakan oleh imam untuk membaca khutbah atau menyampaikan syarahan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan hubungan reka bentuk tingkap dan hiasan bangunan dengan keselesaan pengguna dalam seni bina Islam. [4 markah]

Panduan: Gunakan contoh iklim Nusantara dan hiasan kaligrafi atau geometri.

Contoh jawapan: Dalam iklim Nusantara yang panas dan lembap, tingkap yang banyak membantu penyejukan serta pengudaraan. Hiasan seperti kaligrafi dan motif geometri pula memperindah bangunan sambil memberikan keselesaan dan ketenangan.

F1 Bangunan di Nusantara mempunyai tingkap tersusun dalam jumlah yang banyak. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Tingkap membantu penyejukan dan pengudaraan dalam iklim panas dan lembap. [1 markah]

F2 Bangunan diperindah dengan hiasan seperti kaligrafi, arabes atau geometri. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Hiasan tersebut menimbulkan keselesaan dan ketenangan kepada pengguna. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

Bahagian B · Panduan esei

B8E01 · Huraikan empat aspek kehidupan masyarakat Arab sebelum Islam: Hadhari, Badwi, kepimpinan kabilah dan sikap memuliakan tetamu.

B8E01 · Mudah · Buku teks hlm. 161–164 · SP 4.3.1

Contoh jawapan

Kaum Hadhari tinggal di kota. Mereka menjalankan kegiatan perniagaan dan turut memiliki binatang ternakan. Cara hidup ini berbeza daripada kelompok yang sentiasa berpindah dari satu tempat ke tempat lain.
Kaum Badwi pula hidup secara nomad sambil memelihara ternakan, seperti unta, kambing dan biri-biri. Mereka berpindah-randah untuk mendapatkan rumput dan air yang diperlukan oleh ternakan mereka.
Dalam politik, masyarakat hidup berasaskan sistem kabilah yang diketuai seorang syeikh. Ketua ini perlu disukai ahli kabilah, matang, berani serta sanggup mempertahankan puaknya. Kebolehan berpidato juga merupakan sifat yang diperlukan.
Di samping amalan negatif yang dipelajari, terdapat sikap positif dalam masyarakat tersebut. Mereka memuliakan tetamu dan sanggup mengorbankan kepentingan diri sendiri demi tetamu yang memerlukan layanan.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Kaum Hadhari tinggal di kota. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Mereka menjalankan perniagaan dan memiliki binatang ternakan. [1 markah]

F2 Kaum Badwi hidup secara nomad. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Mereka berpindah mencari rumput dan air untuk ternakan. [1 markah]

F3 Kabilah diketuai oleh seorang syeikh. [1 markah]

H3 Huraian bagi F3: Syeikh perlu mempunyai sifat seperti matang, berani, disukai ahli atau sanggup mempertahankan puak. [1 markah]

F4 Masyarakat Arab Jahiliah mempunyai sikap memuliakan tetamu. [1 markah]

H4 Huraian bagi F4: Mereka sanggup mengorbankan kepentingan diri untuk tetamu. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8E02 · Huraikan empat faktor penyebaran Islam: dakwah, hubungan diplomatik, perdagangan dan pembukaan wilayah baharu.

B8E02 · Mudah · Buku teks hlm. 167–169 · SP 4.3.2

Contoh jawapan

Dakwah merupakan faktor penting dalam penyebaran Islam. Pendekatan yang bijaksana dan berdiplomasi berjaya menarik masyarakat lain untuk memeluk Islam. Cara penyampaian yang baik membantu perkembangan ajaran tersebut kepada masyarakat di luar kelompok asalnya.
Hubungan diplomatik pula menghubungkan kerajaan Islam dengan negara-negara lain. Contohnya, hubungan dengan negara di Eropah telah menimbulkan minat masyarakat Eropah untuk mengikuti perkembangan Islam.
Kegiatan perdagangan turut membantu penyebaran. Pedagang Arab mempunyai hubungan baik dengan pedagang luar di Asia dan Afrika. Hubungan ini memudahkan penerimaan Islam di kawasan perdagangan tersebut.
Selain itu, pembukaan wilayah baharu meluaskan kawasan penyebaran. Sejak zaman Khulafa al-Rasyidin, perkembangan Islam berlaku di wilayah seperti Iraq, Syam dan Mesir. Faktor-faktor ini bersama-sama menerangkan perkembangan Islam.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Dakwah membantu penyebaran Islam. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Pendekatan bijaksana dan berdiplomasi menarik masyarakat lain untuk memeluk Islam. [1 markah]

F2 Hubungan diplomatik dijalin dengan negara luar. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Hubungan kerajaan Islam dengan negara Eropah menarik minat masyarakat Eropah terhadap perkembangan Islam. [1 markah]

F3 Perdagangan membantu penerimaan Islam. [1 markah]

H3 Huraian bagi F3: Hubungan baik pedagang Arab dengan pedagang Asia dan Afrika memudahkan penerimaan di kawasan tersebut. [1 markah]

F4 Pembukaan wilayah baharu meluaskan penyebaran Islam. [1 markah]

H4 Huraian bagi F4: Sejak zaman Khulafa al-Rasyidin, perkembangan berlaku di wilayah seperti Iraq, Syam dan Mesir. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8E03 · Jelaskan ketokohan Nabi Muhammad SAW melalui empat peranan: pemimpin negara, pemimpin masyarakat, pembangun ekonomi dan pemimpin tentera.

B8E03 · Sederhana · Buku teks hlm. 170–172 · SP 4.3.3

Contoh jawapan

Sebagai pemimpin negara, Nabi Muhammad SAW merangka Piagam Madinah. Perlembagaan itu memberikan kebebasan kepada orang bukan Islam untuk mengamalkan agama dan adat masing-masing, di samping menyusun kehidupan negara.
Sebagai pemimpin masyarakat, baginda menyatukan Muhajirin dan Ansar. Baginda juga menerapkan nilai toleransi, hormat-menghormati serta keadilan supaya kehidupan masyarakat berasaskan hubungan yang baik antara anggotanya.
Dalam pembangunan ekonomi, baginda mencadangkan agar Abdul Rahman bin Auf membangunkan tempat berjual beli. Pasar Suq al-Ansar yang didirikan membantu memajukan ekonomi umat Islam tanpa menyisihkan pesaing mereka, iaitu orang Yahudi.
Sebagai pemimpin tentera, baginda menekankan akhlak ketika peperangan. Tentera dilarang membunuh sesuka hati dan memusnahkan tumbuhan atau tanaman. Oleh itu, kepimpinan tentera turut melibatkan kawalan terhadap tindakan pasukan.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Sebagai pemimpin negara, baginda merangka Piagam Madinah. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Piagam memberikan kebebasan kepada orang bukan Islam untuk mengamalkan agama dan adat mereka. [1 markah]

F2 Sebagai pemimpin masyarakat, baginda menyatukan Muhajirin dan Ansar. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Baginda menerapkan toleransi, hormat-menghormati dan keadilan dalam masyarakat. [1 markah]

F3 Sebagai pembangun ekonomi, baginda menggalakkan pembangunan tempat berjual beli. [1 markah]

H3 Huraian bagi F3: Pasar Suq al-Ansar memajukan ekonomi umat Islam tanpa menyisihkan pesaing Yahudi. [1 markah]

F4 Sebagai pemimpin tentera, baginda menjaga akhlak ketika berperang. [1 markah]

H4 Huraian bagi F4: Tentera dilarang membunuh sesuka hati atau memusnahkan tumbuhan dan tanaman. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8E04 · Huraikan perkembangan ilmu dalam Tamadun Islam melalui empat aspek: institusi masjid, pusat intelektual Sepanyol, penterjemahan ilmu Yunani dan karya al-Khawarizmi.

B8E04 · Sederhana · Buku teks hlm. 179–181 · SP 4.3.5

Contoh jawapan

Pada zaman Bani Umaiyah, banyak masjid dijadikan institusi pendidikan. Antara contohnya ialah masjid di Damsyik, Kufah dan Basrah. Hal ini menunjukkan bahawa tempat tersebut turut digunakan untuk mengembangkan kegiatan pembelajaran masyarakat.
Cordoba dan Toledo pula menjadi pusat intelektual di Sepanyol. Pelajar dari pelbagai kawasan Eropah datang ke universiti Islam di sana untuk mendalami bidang sains dan falsafah.
Kegiatan penterjemahan turut mengembangkan pengetahuan. Sarjana Islam menterjemahkan ilmu dari zaman Yunani dan meningkatkan lagi pengetahuan tentang falsafah serta sains melalui usaha tersebut.
Dalam matematik, al-Khawarizmi menghasilkan Hisab al-Jabr wa al-Muqabalah. Karya ini diterjemahkan ke pelbagai bahasa. Terjemahan Latinnya digunakan sebagai teks asas di universiti Barat, menunjukkan penyebaran ilmu melampaui tempat asal penghasilannya.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Masjid digunakan sebagai institusi pendidikan pada zaman Bani Umaiyah. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Contohnya masjid di Damsyik, Kufah atau Basrah. [1 markah]

F2 Cordoba dan Toledo menjadi pusat intelektual di Sepanyol. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Pelajar dari Eropah datang mempelajari sains dan falsafah di universiti Islam di sana. [1 markah]

F3 Sarjana Islam melakukan penterjemahan ilmu dari zaman Yunani. [1 markah]

H3 Huraian bagi F3: Penterjemahan meningkatkan lagi pengetahuan tentang falsafah dan sains. [1 markah]

F4 Al-Khawarizmi menghasilkan Hisab al-Jabr wa al-Muqabalah. [1 markah]

H4 Huraian bagi F4: Terjemahan karyanya ke bahasa Latin digunakan sebagai teks asas di universiti Barat. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8E05 · Seni bina Islam mempunyai hubungan antara reka bentuk dengan fungsi. Huraikan hubungan itu bagi menara, mihrab, mimbar dan tingkap dalam iklim Nusantara.

B8E05 · Cabaran · Buku teks hlm. 182–184 · SP 4.3.5

Contoh jawapan

Menara dalam seni bina Islam dibina dengan bentuk tirus dan memuncak tinggi. Bentuk ini berkait dengan fungsinya supaya laungan azan dapat didengari dari jarak yang jauh, seperti yang diterangkan dalam buku teks.
Mihrab pula menjadi salah satu elemen penting di dalam masjid. Fungsinya ialah menandakan arah kiblat. Mihrab perlu dibezakan daripada mimbar, yang digunakan oleh imam untuk membaca khutbah atau menyampaikan syarahan kepada jemaah.
Reka bentuk juga disesuaikan dengan iklim setempat. Dalam seni bina Nusantara, tingkap disusun dengan jumlah yang banyak kerana iklimnya panas dan lembap serta kerap hujan. Tingkap membantu penyejukan dan pengudaraan. Contohnya ialah Masjid Tengkera di Melaka. Oleh itu, ciri bangunan mempunyai tujuan penggunaan yang tertentu.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Menara dibina dalam bentuk tirus dan tinggi. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Bentuk itu bertujuan membantu laungan azan didengari dari jauh. [1 markah]

F2 Mihrab merupakan elemen penting dalam masjid. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Mihrab berfungsi sebagai penanda arah kiblat. [1 markah]

F3 Mimbar disediakan untuk imam. [1 markah]

H3 Huraian bagi F3: Imam menggunakannya untuk membaca khutbah atau menyampaikan syarahan. [1 markah]

F4 Tingkap disusun dalam jumlah banyak dalam seni bina Nusantara. [1 markah]

H4 Huraian bagi F4: Tingkap membantu penyejukan dan pengudaraan yang sesuai dengan iklim panas dan lembap. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

Sumber

Sejarah Tingkatan 1, KSSM, KPM/DBP, cetakan pertama 2016, ISBN 978-983-49-1119-5. Standard: DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 1, KPM 2016. Halaman dalam rujukan soalan ialah nombor halaman bercetak buku teks.

Buku teks KPM · DSKP KPM

© 2026 LauPeh, setakat hak yang boleh dilindungi. Bahan asal untuk pembelajaran percuma.